

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแหล่งที่ให้การศึกษาคือเรื่องสำหรับ
บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเขตกรุงเทพมหานคร
สภาพและทัศนคติในการศึกษาคือเรื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ความต้องการ
ในการศึกษาคือเรื่อง ความสนับสนุนของผู้บริหารงานห้องสมุดเฉพาะฯ ที่มีต่อการ
ศึกษาคือเรื่อง และปัญหาและอุปสรรคของการศึกษาคือเรื่อง

ในการดำเนินการวิจัยได้ส่งแบบสอบถามถึงบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ รวม
๑๔๐ คน ได้รับคืน ๑๐๔ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๒๘ และส่งแบบสอบถามถึงผู้บริหาร
งานห้องสมุดเฉพาะฯ รวม ๘๐ คน ได้รับคืน ๖๑ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๒๕

แบบสอบถามสำหรับบรรณารักษ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ มี ๓ ตอน
ดังนี้คือ สภาพภาพของผู้ตอบ สภาพและทัศนคติในการศึกษาคือเรื่อง และความต้องการ
ในการศึกษาคือเรื่อง แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารแบ่งเป็น ๒ ตอน คือ สภาพภาพของ
ผู้ตอบ และความสนับสนุนที่มีต่อการศึกษาคือเรื่องของบรรณารักษ์

จากการสำรวจแหล่งที่จัดกิจกรรมการศึกษาคือเรื่องให้กับบรรณารักษ์ห้องสมุด
เฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่า นอกเหนือจาก
การศึกษาแบบเป็นทางการในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครูแล้ว สถาบันการศึกษา สมาคม
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้ความสนใจและสนับสนุนให้บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ได้
เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์โดยเฉพาะ ดังนี้คือ

๑. สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย จัดอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะใน
ช่วงฤดูร้อน

๒. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดกิจกรรมให้กับบรรณารักษ์
ห้องสมุดเฉพาะทางด้านเกษตร

๓. กระทรวงสาธารณสุข โดยกองวิชาการ กรมการแพทย์ จัดอบรมให้กับ
บรรณารักษ์ห้องสมุดทางการแพทย์

๔. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน โดยกองสนเทศ
วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กรมวิทยาศาสตร์บริการ ได้จัดบรรยายพิเศษเป็นครั้งคราว
ในเรื่องสิทธิบัตรทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๕. สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย จัดอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุด
วิทยาศาสตร์ ให้มีความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ แต่เน้นให้กับบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะ
ทางวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัย

สำหรับกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องอื่น ๆ ที่สถาบันการศึกษา สมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัด พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ
สามารถเข้าร่วมกิจกรรม เหล่านี้ได้บางกิจกรรม เนื่องจากเป็นการให้ความรู้พื้นฐาน
หรือความรู้ทางวิชาการและทางวิชาชีพใหม่ ๆ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ
งานในห้องสมุดเฉพาะ เช่น เข้ารับการอบรม เรื่อง การใช้หลักเกณฑ์การทำบัตร
รายการตาม.. แบบแองโกละออเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าสถาบัน
ที่จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องที่จัดให้เฉพาะสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะทาง
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังมีจำนวนน้อย และบางแห่งจัดกิจกรรมเพียงครั้งเดียว
หรือเป็นครั้งคราวแล้วไม่ดำเนินการต่อ

สรุปผลการวิจัย

สถานภาพของผู้ตอบ

บรรณารักษ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๐๗

ช่วงอายุของบรรณารักษ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๓๕

มีอายุระหว่าง ๒๖-๓๐ ปี รองลงมา มีอายุระหว่าง ๓๑-๓๕ ปี, ๓๖-๔๐ ปี, ๒๐-๒๕ ปี
และ ๔๑-๕๐ ปี ตามลำดับ

ในด้านระยะเวลาที่ปฏิบัติงานห้องสมุด พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ คิดเป็น
ร้อยละ ๕๘.๓๒ ปฏิบัติงานในห้องสมุดน้อยกว่า ๖ ปี รองลงมา มีช่วงเวลาปฏิบัติงาน
ระหว่าง ๖-๑๐ ปี และ ๑๑-๑๕ ปี ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาสูงสุด ของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะๆคือ ปริญญาโทมี
บรรณารักษ์ คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๗ แต่จำนวนสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ
๔๖.๗๔ จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาบรรณารักษศาสตร์ รองลงมาเป็น
บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีในสาขาอื่น ๆ ร้อยละ ๓๒.๑๑ สำหรับ
วุฒิการศึกษาต่ำสุดของบรรณารักษ์ คือ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีบรรณารักษ์ ร้อยละ ๐.๔๒

ส่วนห้องสมุดที่บรรณารักษ์ผู้ตอบแบบสอบถามสังกัด พบว่า บรรณารักษ์จำนวน
สูงสุด คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๗๒ ปฏิบัติงานในห้องสมุดที่สังกัดหน่วยงานรัฐบาล รองลงมา
เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๐๒

สำหรับผู้บริหารงานห้องสมุดเฉพาะๆ ที่ตอบแบบสอบถาม ปรากฏว่า ดำรง
ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายเป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๒๖ รองลงมาดำรงตำแหน่ง
ผู้อำนวยการกอง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๖๗ และผู้บริหารงานห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ
๓๒.๑๓ มีช่วงอายุในการบริหารงานห้องสมุดต่ำกว่า ๖ ปี รองลงมาอยู่ในระหว่าง
๖-๑๐ ปี, ๑๑-๑๖ ปี และ ๒๐ ปี ขึ้นไป

สภาพและทัศนคติในการศึกษาต่อเนื่อง

ทั้งผู้บริหารงานห้องสมุดและบรรณารักษ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นต่อการ
ศึกษาต่อเนื่องตรงกันในระดับมาก ว่า การศึกษาต่อเนื่องมีความจำเป็นต่อวิชาชีพ
บรรณารักษ์ ช่วยให้บรรณารักษ์ได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันกับความก้าวหน้า
ในวิชาชีพ มีโอกาสปรับปรุงการดำเนินงานในห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจน
ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลในวิชาชีพ รวมทั้งทำให้บรรณารักษ์มีฐานะ เป็นที่
ยอมรับในสังคม

กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบ เป็นทางการที่บรรณารักษ์ได้เคยเข้าร่วมมาก
ที่สุดภายหลังจากที่เข้าทำงานในห้องสมุด คือ การเข้ารับการอบรมจากสมาคมห้องสมุดแห่ง
ประเทศไทย มีผู้ตอบ ร้อยละ ๒๒.๐๒ รองลงมาเคยเข้ารับการอบรมจากกรมการแพทย์
กิจกรรมที่บรรณารักษ์เคยเข้าร่วมน้อยที่สุด คือ การเข้ารับการอบรมบรรณารักษศาสตร์
ในต่างประเทศและการเข้าศึกษาในระดับปริญญาโท มีผู้ตอบจำนวนเท่ากัน คือ
ร้อยละ ๑.๘๓

สำหรับกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการที่เคยเข้าร่วม พบว่า บรรณารักษ์ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๕๘ ได้เคยเยี่ยมชมงานห้องสมุดภายในประเทศที่ได้มาตรฐาน รองลงมาคือ การอ่านวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕๘ ส่วนการเสนอเอกสารในการประชุมทางวิชาการบรรณารักษศาสตร์ มีบรรณารักษ์เคยเข้าร่วมกิจกรรมน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๒

เหตุผลสำคัญที่ทำให้บรรณารักษ์เข้ารับการศึกษาต่อเนื่องทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ คือ บรรณารักษ์ต้องการปรับปรุงการปฏิบัติงาน มีผู้ตอบจำนวนสูงสุด ร้อยละ ๘๐.๗๓ รองลงมา ต้องการติดตามให้ทันความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๐๖ และ ๗๖.๕๘ ตามลำดับ

สำหรับอุปสรรคหรือปัญหาสำคัญที่สุดที่ทำให้บรรณารักษ์ผู้ตอบแบบสอบถามไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการ คือ ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน มีบรรณารักษ์ตอบร้อยละ ๖๒.๓๙ รองลงมา ได้แก่ ไม่มีเวลามากพอ และไม่สามารถลาได้ ตามลำดับ ซึ่งผู้บริหารงานห้องสมุดเฉพาะๆ มีความเห็นตรงกับบรรณารักษ์ว่า อุปสรรคสำคัญที่สุด คือ การไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน มีผู้บริหารตอบ ร้อยละ ๘๐.๕๘ รองลงมา คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาต่อเนื่องนานเกินไป และกิจกรรมที่จัดไม่ตรงกับความต้องการ

อุปสรรคที่ทำให้บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ ที่พบว่าเป็นปัญหาสำคัญที่สุดคือ กิจกรรมที่จัดไม่ตรงกับความต้องการ มีจำนวนผู้ตอบร้อยละ ๕๒.๒๙ รองลงมา คือ ไม่ทราบว่ามีการจัดกิจกรรมที่ใดบ้าง และไม่มีเวลามากพอ ตามลำดับ ซึ่งผู้บริหารงานห้องสมุดที่ตอบแบบสอบถามมีความเห็นเช่นเดียวกับบรรณารักษ์ว่าอุปสรรคที่สำคัญที่สุด คือ กิจกรรมที่จัดไม่ตรงกับความต้องการ อุปสรรครองลงมาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร คือ ระยะเวลาของกิจกรรมไม่สะดวกที่จะอนุญาตให้ไป และไม่ทราบว่ามีการจัดกิจกรรมที่ใดบ้างตามลำดับ

ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องและความสนับสนุนของผู้บริหาร

ในการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการ หลักสูตรที่บรรณารักษ์จำนวนมากที่สุด ร้อยละ ๕๖.๘๘ ต้องการศึกษาต่อ คือ ระดับปริญญาโท รองลงมาคือ การเข้ารับการอบรมจากสมาคม สถาบัน ฯลฯ ที่มีฉันทาคติคิดเป็นร้อยละ ๒๕.๖๘

สำหรับสถาบันที่บรรณารักษ์ต้องการเข้าศึกษาต่อมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัย ในประเทศคิดเป็นร้อยละ ๔๗.๗๑ รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยต่างประเทศ และสมาคม ห้องสมุดแห่งประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ ๒๕.๓๖ และ ๑๔.๖๘ ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยในประเทศที่บรรณารักษ์ต้องการเข้ารับการศึกษ เรียงตามลำดับ ความถี่ของคำตอบ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีผู้ตอบ ๒๔ คน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๑๒ คน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๖ คน และมหาวิทยาลัยรามคำแหง ๓ คน

ระยะเวลาที่บรรณารักษ์สะดวกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการคือ ในจรรยาตชการ มีผู้ตอบจำนวนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๒๑ รองลงมาคือ ในเวลาเย็น วันเสาร์ - อาทิตย์ และช่วงฤดูร้อน ตามลำดับ

สำหรับกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ พบว่ากิจกรรมที่บรรณารักษ์มีความต้องการเข้าร่วมในระดับมาก ได้แก่ การเยี่ยมชมดูงานห้องสมุดภายในประเทศ ที่ได้มาตรฐาน การเยี่ยมชมดูงานห้องสมุดต่างประเทศที่ได้มาตรฐาน การเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการทางบรรณารักษศาสตร์และเข้าร่วมสัมมนาทางบรรณารักษศาสตร์ สำหรับกิจกรรมที่บรรณารักษ์ต้องการในระดับน้อย คือ การเป็นบรรณานิการวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ การเสนอเอกสารในการประชุมทางวิชาการทางบรรณารักษศาสตร์ การทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ และการเขียนบทความหนังสือ ตำราทางบรรณารักษศาสตร์

ส่วนกิจกรรมที่ผู้บริหารต้องการให้บรรณารักษ์เข้าร่วมในระดับมาก ได้แก่ การเยี่ยมชมดูงานห้องสมุดภายในประเทศที่ได้มาตรฐาน การเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการทางบรรณารักษศาสตร์ การเป็นสมาชิกสมาคมชมรมทางบรรณารักษศาสตร์และการเข้าร่วมสัมมนาทางบรรณารักษศาสตร์ ตามลำดับ

สถาบันที่บรรณารักษ์ต้องการให้เป็นผู้จัดกิจกรรมมากที่สุด คือ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย รองลงมา คือ กรมวิทยาศาสตร์บริการ และภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ของมหาวิทยาลัย สามลำดับ สำหรับภาควิชาบรรณารักษศาสตร์นั้นต้องการให้ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมมากที่สุด รองลงมา คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ในด้านระยะเวลาที่บรรณารักษ์สะดวกจะเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คือ ในเวลาราชการ มีผู้ตอบร้อยละ ๔๗.๘๐ รองลงมา คือ ในช่วงเวลาเย็น และในช่วงฤดูร้อน สำหรับระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นการ บรณารักษ์จำนวนมากที่สุด ร้อยละ ๓๓.๐๓ เห็นว่า ช่วงเวลา ๓-๔ วัน เป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุด รองลงมาคือ ๑-๒ สัปดาห์

เนื้อหาวิชาทางบรรณารักษศาสตร์ที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาเพิ่มเติมในระดับมากเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารงานห้องสมุด แหล่งข้อมูลและวรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดหมู่หนังสือและวัสดุห้องสมุด และการบริการห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหารที่มีความต้องการให้บรรณารักษ์เข้ารับการ ศึกษาเพิ่มเติมในสาขาวิชาการบริหารงานห้องสมุดมากเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ บริการห้องสมุด การจัดหมู่หนังสือและวัสดุห้องสมุด และการประชาสัมพันธ์ห้องสมุด

สำหรับความสนับสนุนในการศึกษาต่อเนื่อง บรรณารักษ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าผู้บริหารให้การสนับสนุนในระดับปานกลาง ในเรื่องชั่งจูง แนะนำให้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง อนุญาตให้ลาได้ คอยติดตามผล และหาผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน ส่วนกิจกรรมที่ผู้บริหารให้การสนับสนุนในระดับน้อย พบว่า การเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ในด้านผู้บริหารห้องสมุดเฉพาะฯ ปรากฏว่า ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรม
การศึกษาต่อเนื่องแบบ เป็นทางการและไม่เป็นทางการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ข้อเสนอแนะของบรรณารักษ์และผู้บริหารต่อสถาบันที่จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ควรเปิดสอนหลักสูตรปริญญาโทเพิ่มขึ้น หรือควรรสอน
เป็น ๒ ภาค คือ ภาคปกติ และภาคค่ำ ควรประชาสัมพันธ์กิจกรรมการศึกษา
ต่อเนื่องที่จัดขึ้นอย่างกว้างขวาง จัดทำแบบสอบถามเพื่อสำรวจความต้องการของ
บรรณารักษ์ในหลักสูตร เนื้อหา ฯลฯ เพื่อจะได้จัดกิจกรรมได้สนองความสนใจ
และความต้องการ จัดทำวารสาร เอกสารต่าง ๆ ทางบรรณารักษศาสตร์เพิ่มขึ้น
จัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อการศึกษาต่อเนื่องโดยเฉพาะ และจัดตั้งชมรม สมาคม
ห้องสมุดเฉพาะในแต่ละสาขาวิชา เช่น ชมรมห้องสมุดเฉพาะทางการเกษตร เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผล

สภาพและทัศนคติในการศึกษาต่อเนื่อง

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ทั้งบรรณารักษ์และผู้บริหารงานห้องสมุด เฉพาะฯ มีทัศนคติต่อการศึกษานอกระบบในระดับมากกว่าการศึกษาต่อเนื่องมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ เพราะการศึกษานอกระบบจะช่วยบรรณารักษ์ในการเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ให้ทันกับความก้าวหน้าในวิชาชีพและวิชาการ นำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาและปรับปรุงห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และทำให้บรรณารักษ์ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกับบุคคลในวิชาชีพเดียวกัน รวมทั้งช่วยให้บรรณารักษ์มีฐานะเป็นที่ยอมรับในสังคม และผู้ร่วมงาน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พิมพรรณ รังสิกรรพุม อรพินทร์ กุลประภา ทองกษัตริย์ รัชโรทยาน อารมณ วุฒิกฤษ์ กรองจิต วาทีสาธกกิจ และอุทิน รวยอารี ที่พบว่าการศึกษาต่อเนื่องมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อผู้ประกอบการวิชาชีพต่าง ๆ

ในด้านกิจกรรมการศึกษานอกระบบ เป็นทางการที่บรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ เคยเข้าร่วมภายหลังที่เข้าทำงานในห้องสมุด ปรากฏว่าบรรณารักษ์จำนวนมากที่สุด ซึ่งมีเพียงร้อยละ ๒๒.๐๑ เท่านั้น ที่เคยเข้ารับการอบรมกับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย รองลงมาเคยเข้ารับการอบรมจากกรมการแพทย์ สำหรับการเข้ารับการศึกษาลักษณะระยะยาวในสถานศึกษานั้น มีบรรณารักษ์เพียงร้อยละ ๑.๘๓ ที่เคยศึกษาต่อในระดับปริญญาโท และร้อยละ ๓.๖๗ เคยศึกษาในระดับปริญญาตรีทางบรรณารักษศาสตร์ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก การศึกษานอกระบบในระดับปริญญาโทและปริญญาตรี จำเป็นต้องใช้เวลาในการศึกษานาน ประกอบกับห้องสมุด เฉพาะฯ ส่วนใหญ่มีบรรณารักษ์ปฏิบัติงานที่เพียงคนเดียว จึงทำให้บรรณารักษ์ไม่มีโอกาสลาไปศึกษาต่อได้ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าอุปสรรคที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บรรณารักษ์ไม่สามารถ เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบเป็นทางการได้ ทั้งจากความคิดเห็นของบรรณารักษ์และผู้บริหาร คือ ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน รองลงมาคือ ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษานานเกินไป (ตารางที่ ๑๑ และ ๑๒)

สำหรับการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการนั้น บรรณารักษ์เคยเข้าร่วมกิจกรรม การเยี่ยมชมดูงานห้องสมุดในประเทศที่ได้มาตรฐานมากที่สุด มีจำนวนถึงร้อยละ ๗๗.๕๘ รองลงมาคือ การอ่านวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ มีบรรณารักษ์เคยมีประสบการณ์ ร้อยละ ๗๖.๕๘ จะเห็นได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง ๒ ประเภทนี้ไม่กระทบกระเทือนเวลาในการปฏิบัติงานมากนัก กล่าวคือ การเยี่ยมชมดูงานห้องสมุดในประเทศมักใช้เวลาไม่นานและส่วนใหญ่การ เยี่ยมชมจะกระทำกับห้องสมุดในกรุงเทพมหานครเท่านั้น สำหรับการอ่านวรรณกรรมนั้น บรรณารักษ์สามารถอ่านได้ในเวลาว่างหรืออาจกระทำนอกเวลาราชการได้ การอ่านจึงเป็นวิธีที่จะช่วยให้บรรณารักษ์ได้เพิ่มพูนความรู้ของตนเองให้ทันสมัย ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ โดยไม่เสียเวลาปฏิบัติราชการ สำหรับกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการอื่น ๆ ปรากฏว่าบรรณารักษ์ยังเคยเข้าร่วมไม่มากนัก ซึ่งสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้บรรณารักษ์ไม่เคยเข้าร่วม น่าจะมาจากกิจกรรมที่จัดไม่ตรงกับความสนใจและความต้องการของบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ ดังปรากฏในตารางที่ ๑๓ และ ๑๔ ว่า อุปสรรคที่สำคัญที่สุดของการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการนั้น ทั้งบรรณารักษ์และผู้บริหารเห็นตรงกัน คือ กิจกรรมที่จัดไม่ตรงกับความต้องการ ส่วนอุปสรรครองลงมาคือ ไม่ทราบว่ามีการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องที่ใดบ้าง

เหตุจูงใจหรือเหตุผลที่ทำให้บรรณารักษ์เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ คือ บรรณารักษ์ต้องการปรับปรุงการปฏิบัติงานมีบรรณารักษ์ตอบมากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ ๘๐.๗๓ รองลงมา ต้องการติดตามให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ และต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ซึ่งปรากฏผลตรงกันในงานวิจัยของ ทิมพรรณ รังสิกรรพุม อารมณ วุฒิพฤกษ์ ศรองจิต วาทีสาธกกิจ โจนส์ และ เกเวอร์ ที่พบว่า บุคลากรเข้ารับการศึกษาต่อเนื่อง เพราะต้องการที่จะเพิ่มพูนความรู้ เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับอุปสรรคที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บรรณารักษ์ไม่สามารถ เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการนั้น พบว่า ผลของการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ โจนส์ และอรพินทร์ กุลประภา คือ การไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน เป็นปัญหาสำคัญที่สุด

ทั้งนี้เนื่องมาจากห้องสมุด เฉพาะฯ มีบรรณารักษ์เพียงคนเดียวต้องปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่างในห้องสมุด จึงทำให้ไม่สามารถปลีกตัวเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องได้ ซึ่งผู้บริหารงานห้องสมุดก็มีความเห็นเช่นเดียวกัน ดังนั้นทั้งบรรณารักษ์ และผู้บริหารจึงได้เสนอแนะว่า ห้องสมุด เฉพาะฯ ควร มีบรรณารักษ์อย่างน้อยแห่งละ ๒ คน เพื่อจะได้หมุนเวียนไปเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องได้ โดยไม่ประสบปัญหาในการให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด

เมื่อพิจารณาถึงอุปสรรคที่ทำให้บรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการนั้น ทั้งบรรณารักษ์และผู้บริหารมีความเห็นตรงกันว่า อุปสรรคที่สำคัญที่สุด คือ กิจกรรมที่จัดไม่ตรงกับความต้องการ ดังนั้นทั้งบรรณารักษ์และผู้บริหาร จึงให้ข้อเสนอแนะว่า สถานที่จัดกิจกรรมควรได้ส่งแบบสอบถามสำรวจความต้องการของผู้เรียนว่าต้องการกิจกรรมในลักษณะใด และเนื้อหาใด เพื่อจะได้สามารถจัดกิจกรรมให้สนองกับความต้องการของบรรณารักษ์ นอกจากนี้ยังพบว่า สิ่งที่เป็นอุปสรรครองลงมา คือ ไม่ทราบว่ามีการจัดกิจกรรมที่ใดบ้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สถานที่จัดกิจกรรม เหล่านั้นยังมิได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่จัดอย่างกว้างขวาง และคือพอจึงทำให้บรรณารักษ์ไม่ทราบว่า มีการจัดกิจกรรมที่ใดบ้าง บรรณารักษ์จึงได้เสนอแนะว่าควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมในสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ รวมทั้งจัดพิมพ์วารสารทางด้านการศึกษาต่อเนื่องขึ้น โดยเฉพาะ และจัดให้มีหน่วยงานกลางสำหรับ เป็นศูนย์กลางรับแจ้งข่าวและการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในเรื่องการเผยแพร่การจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องทางบรรณารักษศาสตร์

ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการ

หลักสูตรหรือระดับการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ที่บรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ ต้องการมากที่สุด คือ การเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ทั้งนี้เป็นเพราะบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ ส่วนใหญ่ ร้อยละ ๔๖.๓๔ มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีทางบรรณารักษศาสตร์ ดังนั้นจึงต้องการเข้ารับการการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น สำหรับกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบ เป็นทางการที่บรรณารักษ์ต้องการในระดับรองลงมา คือ การเข้ารับการอบรมจากสมาคม สถาบัน ฯลฯ ที่ให้วุฒิบัตร

สถาบันที่บรรณารักษ์ต้องการ เข้าศึกษาต่อมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยภายในประเทศ รองลงมาได้แก่ มหาวิทยาลัยต่างประเทศ และสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ซึ่งพบตรงกับงานวิจัยของ อุทิน รวยอารี และพิมพ์รณม รังสิกรรพุม ที่พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ต้องการ เข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารมณี วุฒิปฤกษ์ และโจนส์ ที่พบว่า บุคลากรต้องการ เข้ารับการศึกษเพิ่มเติมในสถาบันการศึกษามากกว่าสถาบันอื่น

สำหรับสถาบันการศึกษาที่บรรณารักษ์ต้องการ เข้ารับการศึกษามากที่สุด คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีผู้ตอบจำนวน ๒๔ คน รองลงมา คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีผู้ตอบ ๑๒, ๑๑ และ ๓ คน ตามลำดับ การที่บรรณารักษ์จำนวนมากมีความต้องการ เข้ารับการศึกษต่อ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอาจเป็นเพราะ เป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรกที่เปิดสอนวิชา บรรณารักษศาสตร์ และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของบุคคลในวงการ รวมทั้งภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ยังมีหลักสูตร การสอนที่มีรายวิชาเกี่ยวกับห้องสมุด เฉพาะหลายวิชา สำหรับการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นั้น เน้นไปทางด้านวิชาการศึกษาส่วนหนึ่งจึงทำให้มีผู้ต้องการ เรียน เป็นอันดับรองลงมา แม้ ว่าสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโทในกรุงเทพฯ มี เพียง ๒ แห่ง แต่ปรากฏว่ามีบรรณารักษ์ระบุว่า ต้องการ เข้ารับการศึกษในระดับปริญญาโทสาขาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งยังไม่ได้เปิดสอนในระดับดังกล่าว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อยู่ในพื้นที่อยู่อาศัย หรือที่ทำงาน จึงสะดวกในด้านการคมนาคม หรืออาจเป็นเพราะเป็นสถาบันที่เคยได้ศึกษามาก่อน อย่างไรก็ตามสถาบันทั้ง ๒ แห่งที่เปิดสอนในระดับปริญญาโท สามารถรับนักศึกษา เข้าเรียน ได้ไม่เกินแห่งละ ๓๐ คน ซึ่งไม่พอเพียงกับความต้องการและความสนใจของบรรณารักษ์ บรรณารักษ์จึงได้เสนอแนะว่าควรมี สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ให้มากแห่งขึ้น หรืออาจจะเปิดสอนเป็น ๒ ภาค คือ ภาคปกติ และภาคค่ำ

ในด้านระยะเวลาที่บรรณารักษ์สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น ปรากฏว่า บรรณารักษ์จำนวนมากที่สุคร้อยละ ๕๓.๒๑ สะดวกที่จะเข้าร่วมในเวลาราชการ รองลงมา คือ ในเวลาเย็น วันเสาร์-อาทิตย์ และในช่วงฤดูร้อน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การศึกษาในระดับปริญญาโทในสถาบันการศึกษาในประเทศไทยปัจจุบัน เปิดสอนในภาคปกติ หรือ ในเวลาราชการเท่านั้น ดังนั้นบรรณารักษ์จึงเลือกช่วง เวลาดังกล่าวเป็นอันดับแรก

ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ

บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ นอกจากต้องการเพิ่มพูนความรู้ โดยการเข้ารับการศึกษาในระดับปริญญาโทและเข้ารับการอบรมจากสมาคม และสถาบันต่าง ๆ ซึ่งเป็นการศึกษาแบบเป็นทางการแล้ว บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ยังต้องการกิจกรรม การศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการในลักษณะต่าง ๆ อีกด้วย โดยต้องการในระดับ มาก ๔ กิจกรรม และระดับปานกลาง ๖ กิจกรรม ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ สมมติฐานของการวิจัยข้อแรก คือ บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีมีความต้องการในการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเอง สำหรับสถาบันที่ต้องการให้จัดนั้น บรรณารักษ์ ส่วนใหญ่ ร้อยละ ๔๔.๕๕ ต้องการให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย เป็นผู้จัดมากที่สุด ทั้งนี้ อาจจะเป็น เพราะสมาคมฯ เป็นสมาคมวิชาชีพแห่งเดียวในประเทศที่มีอุปกรณ์ และ กำลังคน ที่มีประสบการณ์ในการจัดการอบรมบรรณารักษ์ ประกอบกับสมาคมฯ มีหน้าที่ ประการหนึ่งในการให้การศึกษานอกระบบ และให้ความสนับสนุนในการเพิ่มพูนความรู้ทาง วิชาชีพและส่งเสริมการศึกษาให้กับสมาชิกของตน บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ จึง ต้องการให้สมาคมฯ เป็นผู้จัดกิจกรรมศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการมากที่สุด

ระยะเวลาที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ส่วนใหญ่ต้องการ เข้าร่วมกิจกรรม คือ ในเวลาราชการ รองลงมา ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมในเวลาเย็น และในช่วง ฤดูร้อน ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการนั้น ปกติจะจัดขึ้นในเวลาราชการ และตามปกติกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ เป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาจัดไม่นาน บรรณารักษ์จึงสามารถ เข้าร่วมได้ในเวลาราชการโดย ไม่มีผลกระทบต่อภาระปฏิบัติงานห้องสมุดเท่าใด

สำหรับช่วง เวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะๆ จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๐๓ ต้องการให้จัดในช่วงเวลา ๓-๕ วัน ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของมินส์ ที่พบว่า กิจกรรมที่จัดไม่ควรใช้เวลาเกินกว่า ๓ วัน การที่บรรณารักษ์เห็นว่า ควรจัดในช่วง ๓-๕ วันนี้สาเหตุประการหนึ่งเป็นเพราะ การจัดกิจกรรมที่ใช้เวลาน้อยกว่านี้ อาจทำให้บรรณารักษ์ได้รับความรู้ไม่เต็มที่ และกิจกรรมอาจมีลักษณะรวบรัด และถ้าใช้เวลาเกินไปจะมีปัญหาในด้านบุคลากร เพราะไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ ดังนั้นช่วง เวลา ๓-๕ วัน จึงเป็นเวลาที่เหมาะสมสำหรับบรรณารักษ์

กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการที่บรรณารักษ์ต้องการในระดับมากคือ เยี่ยมชมดูงานห้องสมุดในประเทศที่ได้มาตรฐาน เยี่ยมชมดูงานห้องสมุดต่างประเทศที่ได้มาตรฐาน เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการทางบรรณารักษศาสตร์ และการอ่านวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ ตามลำดับ ซึ่งต่างจากผลการวิจัยของ โจนส์ มินส์ เกเวอร์ และ คิมพรอม รังสิกรรพุม ที่พบตรงกันว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ และ อาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ต้องการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยการอ่านมากที่สุด ส่วนกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะๆ ต้องการน้อย คือ การเป็นบรรณาธิการวารสารทางบรรณารักษศาสตร์ การทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ และการเขียนบทความ หนังสือ ตำราทางบรรณารักษศาสตร์ ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากการประกอบกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์และความรู้ทางวิชาชีพ และวิชาการอย่างมาก แต่ปรากฏว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ ๕๘.๗๖ มีอายุการปฏิบัติงานในห้องสมุดน้อยกว่า ๖ ปี จึงยังมีประสบการณ์ในวิชาชีพไม่มากนัก นอกจากนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวยังต้องใช้ เวลาศึกษาค้นคว้า เรียบเรียงมาก บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ต้องทำหน้าที่ต่าง ๆ ในห้องสมุดคนเดียว จึงไม่มีเวลาพอที่จะร่วมกิจกรรมดังกล่าวได้

ในด้านเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์และผู้บริหารห้องสมุดเฉพาะๆ ต้องการเป็นอันดับแรก ปรากฏผลตรงกัน คือ การบริหารงานห้องสมุด ซึ่งต่างจากผลการวิจัย ของ อูทิน รวยอารี ที่พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนต้องการศึกษาเพิ่มพูนความรู้ในเรื่อง

การประชาสัมพันธ์มากที่สุด และต่างจากผลการวิจัยของทิมพรณ รั้งสิกรรพุม ที่พบว่า อาจารย์ที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์มีความต้องการเพิ่มพูนความรู้ในหมวดเทคโนโลยีในท้องสมุดมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าลักษณะ เนื้อหาวิชาที่ต้องการจะขึ้นอยู่กับประเภทของท้องสมุด รวมทั้งลักษณะของงานที่ได้ปฏิบัติอยู่นอกจากนั้น การที่บรรณารักษ์ท้องสมุดเฉพาะๆ ต้องการศึกษานี้ เนื้อหาการบริหารงานท้องสมุดมาก เป็นอันดับแรก อาจมีสาเหตุมาจากผู้บริหารระดับสูงของท้องสมุดยังมองไม่เห็นความสำคัญของท้องสมุด ทำให้ท้องสมุดมักจะประสบปัญหาในด้านงบประมาณอาคารสถานที่ ตลอดจนบุคลากร การศึกษาริชาการบริหารงานท้องสมุดจึงอาจทำให้บรรณารักษ์สามารถปรับปรุงและดำเนินงานท้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารมองเห็นความสำคัญของท้องสมุดและเพื่อให้ผู้ใช้ได้รับประโยชน์จากท้องสมุด และบริการท้องสมุดได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งอาจทำให้บรรณารักษ์มีฐานะ เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานและสังคม

นอกจากนี้ เนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาเพิ่มเติมในอันดับรองลงมา ได้แก่ แหล่งข้อมูลและวรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์ และการจัดหมู่หนังสือและวัสดุท้องสมุดที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี และการเรียนการสอนในระดับนี้มักจะทำให้ความรู้ในวรรณกรรมอย่างกว้าง ๆ ครอบคลุมไปทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ดังนั้น บรรณารักษ์ท้องสมุดเฉพาะๆ หลังจากที่ได้จบการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ และเข้ามาปฏิบัติงานในท้องสมุด เฉพาะสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแล้ว จึงประสบปัญหาในเรื่องแหล่งข้อมูลและวรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งข้อมูลเฉพาะวิชาที่ท้องสมุดต้องให้บริการ บรรณารักษ์อาจไม่ทราบว่า ในสาขาวิชาที่ตนให้บริการ หนังสือ หรือวารสารเล่มใด มีความสำคัญ และควรจัดหาเข้ามาในท้องสมุด รวมทั้งเมื่อได้จัดหาเข้ามาในท้องสมุดแล้ว บรรณารักษ์อาจมีปัญหาในการจัดหมู่หนังสือ และวัสดุท้องสมุดอีก เนื่องจากในการจัดหมวดหมู่ บรรณารักษ์จำเป็นต้องมีความรู้ ในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีบ้าง เพื่อจะได้จัดหมวดหมู่หนังสือ และวัสดุท้องสมุดได้อย่างถูกต้องตรงตามเนื้อหาของหนังสือ นั้น ๆ ฉะนั้นบรรณารักษ์จึงมีความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม ในเนื้อหาวิชาดังกล่าว เพื่อนำมาช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ส่วนเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการในระดับน้อยมีเพียง เนื้อหาวิชาเดียว คือ เรื่องการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะผู้ทำงานในห้องสมุด ไม่ได้เป็น อาจารย์ผู้สอนจึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องทำวิจัย ประกอบกับเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ บรรณารักษ์ยังมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานห้องสมุดไม่มากนัก และบรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับปริญญาตรี ซึ่งการเรียนการสอนในระดับนี้มิได้เน้นในเรื่องการ ทำงานวิจัยจึงทำให้บรรณารักษ์ไม่มีความต้องการที่จะศึกษา และทำวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งจำเป็นต้องนำความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์ในวิชาชีพมาใช้อย่างมาก นอกจากนี้ การที่บรรณารักษ์ไม่มีเวลามากพอที่จะไปศึกษาค้นคว้า อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ บรรณารักษ์ยังมีความสนใจในเรื่องนี้น้อย

ในด้านความสนับสนุนของผู้บริหารที่มีต่อการศึกษาค้นคว้าต่อเนื่องตามทัศนะของ บรรณารักษ์พบว่า ผู้บริหารให้ความสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องอยู่ในระดับปานกลาง ใน ด้านของการอนุญาตให้ลาได้ การเป็นผู้ชกแจง กระตุ้น แนะนำให้เข้าร่วมกิจกรรม การคอย ติดตามผลหลังจากที่เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว และการหาผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน สำหรับกิจกรรมที่ เห็นว่าผู้บริหารให้การสนับสนุนน้อย คือ การเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น การสนับสนุนให้ได้รับ การปรับวุฒิ การเปลี่ยนแปลงงานให้ตรงกับความรู้ ความสามารถใหม่ และการ สนับสนุนด้านทุนทรัพย์

แต่ผู้บริหารงานห้องสมุดมีความเห็นว่า ได้ให้ความสนับสนุนกิจกรรมการศึกษา ต่อเนื่องของบรรณารักษ์ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมแบบ เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการอยู่ใน ระดับมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการอนุญาตให้ลาเพื่อ เข้าร่วมกิจกรรม ชกแจงแนะนำ ให้บรรณารักษ์เข้าร่วมกิจกรรม สนับสนุนและช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่าย หาผู้ทำหน้าที่แทนขณะที่ บรรณารักษ์เข้าร่วมกิจกรรม สนับสนุนให้ปรับวุฒิ ส่งเสริมให้มีตำแหน่งสูงขึ้น ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหน้าที่ตามความรู้ความสามารถใหม่ของบรรณารักษ์ ตลอดจนการหมุนเวียนให้ บรรณารักษ์อื่นให้ เข้าร่วมกิจกรรม การที่ผู้บริหารมีความ เห็นว่า ได้ให้การสนับสนุนในระดับ มาก ย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารมีนโยบายและมีความต้องการที่จะให้บรรณารักษ์ได้ ชงคับชกษาได้มีโอกาสศึกษาต่อเนื่อง เพื่อจะได้ นำความรู้ที่ได้รับมาปรับปรุงการดำเนินงาน ห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ในทางปฏิบัติ ผู้บริหารยังไม่สามารถที่จะสนับสนุน ได้

อย่างเต็มที่ เพราะประสบปัญหาในเรื่องบุคลากร งบประมาณ เช่น ขาดบุคลากรที่จะมาปฏิบัติหน้าที่แทนในขณะที่บรรณารักษ์เข้าร่วมกิจกรรม และขาดแคลนเงินช่วยเหลือให้บรรณารักษ์ไปเข้าร่วมกิจกรรม บรรณารักษ์จึงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้บ่อยครั้ง โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาอันยิ่งยงกระทำไต่ยาก

เมื่อเปรียบเทียบกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่สถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดไปแล้ว กับความต้องการในกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ พบว่า สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดสอนในระดับปริญญาโท ปริญญาตรี และการจัดอบรมที่มีคุณูปการ ซึ่งเป็นการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการ และได้จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการอันได้แก่ การพบบรรณารักษ์ไปเยี่ยมชมดูงานห้องสมุดต่าง ๆ การจัดอบรม การสัมมนาทางบรรณารักษศาสตร์ การจัดประชุม เชิงปฏิบัติการ การอภิปราย และการบรรยาย เป็นต้น ซึ่งลักษณะของกิจกรรมที่ได้จัดไปแล้วมีความสอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมที่บรรณารักษ์ต้องการ เกือบทุกด้าน ยกเว้นการสอนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (C.A.S.) และ ปริญญา เอกทางบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งยังไม่ได้จัดทำขึ้นในประเทศไทย อย่างไรก็ตามกิจกรรม ๒ ลักษณะดังกล่าวก็เป็นที่ต้องการน้อยที่สุดสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลของการวิจัยไม่รับกับสมมติฐานข้อ ๒ ของการวิจัยที่พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ มีความต้องการกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องในลักษณะต่าง ๆ นอกเหนือไปจากกิจกรรมที่สถาบันที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำอยู่ในปัจจุบัน

แม้ว่าลักษณะของกิจกรรมที่จัดกับความต้องการของบรรณารักษ์จะมีความสอดคล้องกัน แต่เป็นเพียงความสอดคล้องในด้านกิจกรรมเท่านั้น สำหรับ เนื้อหาที่ได้จัดไปแล้วจะเห็นว่า มีเพียงส่วนน้อยที่เกี่ยวข้องกับบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ หรืออาจกล่าวได้ว่า เนื้อหาวิชาที่จัดยังไม่ตรงกับ เนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการ

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ

๑.๑ ในฐานะที่ห้องสมุด เฉพาะฯ ส่วนใหญ่ยังประสบอุปสรรคในด้านต่าง ๆ อยู่มาก เช่น ห้องสมุดมีบรรณารักษ์เพียงคนเดียว และห้องสมุดขาดแคลนงบประมาณที่จะช่วยเหลือบรรณารักษ์ในการ เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง ทำให้บรรณารักษ์ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษานอกระบบได้ตามความต้องการ บรรณารักษ์จึงควรชวนชายและกระตือรือร้นที่จะใฝ่หาความรู้และเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด เช่น ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากการอ่านบทความวารสาร ตำรา และเอกสารอื่น ๆ ในวิชาชีพ เพื่อให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหวและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในวงการได้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาปรับปรุงการปฏิบัติงานห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน

๑.๒ เมื่อบรรณารักษ์ได้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแล้ว บรรณารักษ์ได้นำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานห้องสมุด เพื่อให้ผู้บริหารสามารถเห็นความก้าวหน้าของห้องสมุด และมองเห็นความสำคัญของการศึกษาต่อเนื่องว่ามีบทบาทในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อผู้บริหารจะได้ให้ความร่วมมือและให้ความสนับสนุนการ เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ในอนาคตต่อไป และเห็นความจำเป็นในการจัดหาบุคลากรมาปฏิบัติงานในห้องสมุดเพิ่มเติม เพื่อให้บรรณารักษ์มีโอกาสได้หมุนเวียนไปรับการศึกษาต่อเนื่อง

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารงานห้องสมุด เฉพาะฯ

ผู้บริหารควรเห็นความสำคัญของการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ และให้ความสนับสนุนให้บรรณารักษ์ เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง เท่าที่จะสามารถจะกระทำได้ เช่น การอนุญาต การหาเงินอุดหนุน ฯลฯ ตลอดจนการให้กำลังใจ คอยติดตามสอบถามเรื่องราวต่าง ๆ จากบรรณารักษ์ ซึ่งจะทำให้บรรณารักษ์ได้เห็นว่า ผู้บริหารมิได้ทอดทิ้งแต่ให้ความสนใจงานห้องสมุด และจะเกิดความกระตือรือร้นในการพยายามปรับปรุงห้องสมุด เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ ๆ ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ หน่วยงานจะมีห้องสมุดที่ให้บริการแก่บุคลากรในหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสมดังที่ได้ตั้งความมุ่งหมายไว้

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันการศึกษา สมาคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ที่จัดการศึกษาต่อเนื่อง

๓.๑ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรเปิดสอนวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโทเพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรณารักษ์ที่ต้องการ เข้ารับการศึกษาต่อได้มีโอกาสมากขึ้น เพราะในปัจจุบันมีเพียง ๓ สถาบันเท่านั้นที่เปิดสอน และแต่ละแห่งไม่สามารถที่จะรับนักศึกษาได้มากนัก และหากสถาบันการศึกษาอื่นยังไม่พร้อมที่จะ เปิดสอนหลักสูตรปริญญาโท สถาบันการศึกษาทั้ง ๓ แห่งดังกล่าวควรพิจารณาเปิดสอนภาคค่ำขึ้น เพื่อให้ผู้ที่กำลังทำงาน ได้มีโอกาสเข้าเรียนในตอนเย็น และในวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่ง เป็นการ เปิดโอกาสให้กับ บรรณารักษ์ที่ต้องการ เพิ่มพูนความรู้ แต่ไม่สามารถมาศึกษาต่อในภาคปกติได้มีโอกาสศึกษาต่อ

๓.๒ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่บรรณารักษ์ต้องการให้ เป็นผู้จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการมากที่สุด ควรพิจารณาจัดการสัมมนา และการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯขึ้น โดยจัดในเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์มีความต้องการมากตามลำดับดังนี้คือ การบริหารงานห้องสมุด แหล่งข้อมูล และวรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การคัดเลือกและจัดหาวัสดุห้องสมุด การทำบัตรรายการหนังสือและวัสดุห้องสมุด การประชาสัมพันธ์ห้องสมุด ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด ห้องสมุดทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนครชนิและสาระสังเขป

๓.๓ ในการจัดกิจกรรมครั้งหนึ่ง ๆ สถาบันที่จัดควรได้สำรวจถึงความสนใจและความต้องการของกลุ่มบุคคลที่จะจัดกิจกรรมให้ ในด้านรูปแบบของกิจกรรม หลักสูตร เนื้อหา ฯลฯ เป็นต้น เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมได้สนองความต้องการและความสนใจของผู้เข้าร่วม และเพื่อมิให้เป็นการลงทุนที่สูญเปล่า

๓.๔ เนื่องจากอุปสรรคสำคัญในการ เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯประการหนึ่ง คือ การไม่ทราบว่ามีกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องที่ใดบ้าง สถาบันที่จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องจึงควรได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่จะจัดอย่างกว้างขวางและให้ทั่วถึง และควรมีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้านานพอสมควร และถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น สถาบันต่าง ๆ ควรกำหนดกิจกรรมที่จะจัดตลอดทั้งปีให้ บรรณารักษ์ได้ทราบ เพื่อให้บรรณารักษ์สามารถ เตรียมตัวและวางแผนการลงไปเข้าร่วมกิจกรรมได้ล่วงหน้า

๓.๕ สถาบันการศึกษาตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมมือและประสานงานกันในการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง ทั้งแก่บรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ และห้องสมุดประเภทอื่น ๆ เพื่อป้องกันมิให้กิจกรรมที่จัดขึ้นซ้ำซ้อนกัน และเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมได้ต่อเนื่องกันไป ซึ่งจะทำให้กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้มีความรู้ และประสบการณ์ในวงการบรรณารักษศาสตร์จากหลายสถาบันมาร่วมมือกัน

๓.๖ สถาบันการศึกษา สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควรจัดทำวารสาร และสิ่งพิมพ์ทางบรรณารักษศาสตร์ออกเผยแพร่ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และให้มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับห้องสมุด เฉพาะฯ รวมทั้งมีเนื้อหาวิชาที่อยู่ในความสนใจของบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ ดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ ๓.๒ เพื่อให้บรรณารักษ์ที่ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษานอกระบบ ได้มีโอกาสติดตามความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพได้ตลอดเวลา และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุดได้ และยังเป็นการส่งเสริมให้บรรณารักษ์ได้เพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเองได้อีกวิธีหนึ่ง

แนวทางสำหรับงานวิจัยในอนาคต

๑. ติดตามผลบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ ที่ได้เคยเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องว่า การศึกษาต่อเนื่องจะมีผลต่อการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์อย่างไร หรือบรรณารักษ์ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาต่อเนื่องไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุดได้มากน้อยเพียงใด

๒. ศึกษาถึงความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ ทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ว่า มีความต้องการมากน้อยเพียงไร และต้องการกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องในลักษณะใดและในเนื้อหาใด

๓. ศึกษาเปรียบเทียบความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในส่วนบุคคล กับผลของการวิจัยชิ้นนี้